

[/https://www.imna.ir/news/339145](https://www.imna.ir/news/339145)

۲۶ اسفند ۱۳۹۶ - ۰۷:۰۰

کد خبر 339145

جامعه

در گفتگو با حجت‌الاسلام سلطانی رنانی

نگاره های زن ایرانی از پیش از اسلام تا کنون

جایگاه زنان در جامعه امروزی با قرار و نشیب های زیادی روبه رو است. برخی بر این باورند که زن و مرد باید در فعالیت ها دارای جایگاه یکسان بوده و عدالت بین آنها برقرار باشد و برخی دیگر بر این باورند که زنان باید به واسطه تربیت فرزندان خوب، خانه داری و همسر داری مناسب در جامعه خودنمایی کنند.

به گزارش خبرنگار **ایمننا**، به منظور بررسی جایگاه زنان در جامعه و خانواده و نقش الگویی حضرت فاطمه (س) در زندگی زنان امروزی گفت‌وگویی را با حجت‌الاسلام دکتر محمد سلطانی رنانی، استادیار گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه اصفهان انجام دادیم.

سلطانی رنانی نویسنده کتاب‌های "آیین صبح"، "از ستایش تا پرستش"، "بررسی مساله شر و پاسخ‌های آن"، "بانو"، "مبانی کلامی تفسیر قرآن کریم" و تدوین "دانشنامه معاصر قرآن کریم" است. آنچه در زیر می‌خوانید گفتگوی **ایمننا** با این استاد دانشگاه است:

نقش حضرت زهرا (س) در ارتقای جایگاه زنان را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به دنبال کرامت و بزرگی که در زندگی و رفتار حضرت زهرا (س) دیدم به مدت پنج سال برای تدوین کتاب "بانو" با زوایای مختلف زندگی این حضرت آشنا شدم. طی تدوین این کتاب با برخی از زوایای زندگی، باورها و سخنان حضرت زهرا (س) روبه رو شدم که بسیار کمتر مطرح شده است. برای مثال در این کتاب مطرح کردم که این حضرت نخستین کسی است که بعد از پیامبر اکرم (ص) اعتراض مدنی می‌کند و اگر بخواهیم بگوییم در تاریخ اسلام اعتراض مدنی و اعتراض شهروندی در برابر حاکم از کجا شروع شد باید بگوییم نخستین شهروند جامعه اسلامی که بر اساس قوانین حاکم بر کشور اعتراض مالی و سیاسی می‌کند حضرت زهرا (س) است و این جای تامل و تفکر دارد که در کشورهای غربی و شرقی شهروندان توانایی اعتراض در برابر حاکم را نداشتند و این امر ناخردانه و جرم محسوب می‌شود و ایشان از این نظر الهام‌بخش هستند.

متأسفانه امروز افراط و تفریطی در مورد نقش اجتماعی و خانوادگی زنان وجود دارد. به گونه‌ای که برخی راه افراط را می‌پیمایند و زن را "رب‌البیت" به معنای پروردگار خانه معرفی می‌کنند و اعتقاد دارند که زن باید تنها فرزند داری و شوهرداری کند.

در مقابل برخی می‌خواهند این نقش را انکار کنند و زن را یک فعال و کنشگر اجتماعی صرف در نظر بگیرند که هر د این دیدگاه‌ها غلط است؛ اعتقاد من این است که چه زن و چه مرد نباید صرفاً کنشگر اجتماعی باشند و هر دو جنس باید یک تعادلی بین نقش خانوادگی و نقش اجتماعی خود داشته باشند. حضرت زهرا (س) نمونه بسیار خوبی است که حتی در سنین پایینی که بودند هم همسرشان از ایشان راضی بودند و هم اینکه فرزندانشان هر کدام نمونه کامل اخلاقی بودند.

ارزش‌های همسر داری و فرزند پروری تا چه حد باید برای زنان مورد توجه واقع شود؟

به اعتقاد بنده آن چیزی ارزش بیشتری دارد که خویشتن خود ما را قوی و بزرگ کند. برخی گاهی تمام هم و غم‌شان این است که خودرو یا مسکن گران‌قیمتی داشته باشند، این افراد خودشان را بزرگ و بهتر نمی‌کنند بلکه خودرو، منزل یا زیورآلات‌شان را بزرگتر و بهتر می‌کنند.

به نظر می‌رسد که تربیت یک انسان دیگر اعم از فرزند، دانشجو یا دانش‌آموز خود انسان را برتر می‌کند و همین‌طور زندگی زناشویی و اینکه انسان روز و شب با همسرش زندگی کند و بتواند یک انسان دیگر را خوشبخت کند و در سایه خوشبختی دیگری خود شخص هم خوشبخت باشد این انسان را ارتقا می‌بخشد.

در توصیف جامعه امروزی باید توجه داشت که ضروری‌تر از بهتر کردن مدل خودرو یا بزرگ کردن متراژ خانه یا بیشتر کردن مثقال‌های طلا این است که انسان حال بهتر و خویشتن فراتری داشته باشد که این در سایه زندگی خوب زناشویی و تربیت صحیح فرزند به وجود می‌آید.

آیا حجاب صرفاً می‌تواند باعث انزوا و گوشه‌گیری زن امروز باشد یا بی‌حجابی را می‌توان مدلی از پیشرفت یا به جلو رفتن دانست؟

در بسیاری از موارد یک آموزه دینی یا یک حکم شرعی اضافاتی دارد و سلیقه‌هایی با آن همراه می‌شود که شاید آنها مشکل‌ساز باشد و حکم شرعی مورد نظر را سنگین کند.

آنچه که قرآن کریم از هر دو جنس خواسته عفت و پاکدامنی است و پس از این خواسته که مردها و زنها دید صرفاً جنسی نداشته باشند بعد از این یک خواسته از زن و یک خواسته از مرد داشته است. خواسته از مرد حفظ نگاه است و خواسته از زن پوشش بیشتر از مرد است، البته از مردان هم خواسته که نگاه خود را حفظ کنند اما در این پوشش رنگ، چگونگی پوشش، شکل و فرم پوشش و جنس پوشش کاملاً آزاد گذاشته شده که در فرهنگ‌ها و نژادهای مختلف جهان پوشش‌های مختلف دیده می‌شود.

گاهی اعمال سلیقه‌ها موجب می‌شود که گزینه‌ها و اختیاریها را از زنان سلب کند و شاید این بر برخی زنان سنگین باشد و در گرمای تابستان برخی پوشش‌ها واقعا سنگین و موجب آزار است.

بنابراین آنچه که خدا خواسته برای زنان پوشش سر و سینه و یک پوشش متعارف است و اگر به نگاره‌های زن ایرانی در پیش از اسلام بنگرید زنان قبل از اسلام دقیقا یک پوشش کامل داشتند که صرفا چادر نبوده است و مانند کشورهای اسلامی مانند زمان پیامبر (ص) یک پیراهن بلند و یک سرپوش یا مقنعه بلند بوده است و پوشش زنان در حد همین لباس کافی است و این پوشش کامل حتی در لباس‌های محلی ایران دیده می‌شود. آنچه که باید تاکید کرد این است که نبود پوشش، زن را از اقدامات مفید اجتماعی باز می‌دارد چرا که ممکن است برخی افراد برای او مزاحمت ایجاد کنند.

شناخت ویژگی‌های حقیقی الگویی مثل حضرت زهرا(س) برای زنان تا چه حد ضرورت دارد تا نه به سوی فمینیسم متمایل شوند و نه به سمت مقابل آن و به نوعی افراط و تفریط به جامعه زنان راه نیابد؟

چیزی که من در طول این سال‌ها متوجه شدم این است که ۸۰ درصد تمام مجالس مذهبی که در ایام شهادت یا ولادت حضرت زهرا(س) در سطح شهرها برگزار می‌شود تنها به ذکر مصیبت و بیان سختی‌ها و رنج‌هایی که ایشان کشیده‌اند، پرداخته می‌شود و همین امر را دربر می‌گیرد و هر ساله این موضوع تکرار می‌شود و مقصر اصلی این امر مردم هستند.

اگرچه مخالف این امر نیستم اما حجم این ذکر مصائب باید تنها ۲۰ درصد باشد چرا که برخی از میراث علمی حضرت زهرا(س) هیچ جا ذکر نشده است و با این حال که متولد شهر قم هستم هیچ گوینده مذهبی تا به حال درباره معارف بسیار و اندیشه‌های والای این حضرت چیزی ذکر نکرده‌اند.

حضرت زهرا(س) برای هر کدام از پنج نماز تعقیبات خاص دارند و در یکی از تعقیبات پنجگانه ایشان مطلبی است در مورد روز قیامت که از این مطلب کاملا می‌توان مسئله نسبت زمان را دریافت. ایشان اشاره می‌کنند که زمان نسبی است و در جهان آخرت زمان بر هر کسی به یک نحوی گذر می‌کند و این نشان از این دارد که وقتی این حضرت از ویژگی‌های جهان دیگر می‌گوید به نسبت زمان اشاره می‌کند.

حضرت علی (ع) در ابتدای خطبه معروف حضرت زهرا(س) ایشان عبارت کوتاهی تحت عنوان "ابتدا الاشياء لا من شيء كان قبلها" درباره نظریه آفرینش دارند که بعدها این عبارت کوچک را دو فیلسوف بزرگ شیعه اعم از ملاصدرا و میرداماد در مورد این موضوع بسیار بحث کردند و به یک عنوان مهم در فلسفه اسلامی تبدیل شد و اینها جنبه‌های کشف نشده این حضرت است.

حضرت زهرا(س) با اینکه با خلیفه اول درگیر می‌شود و به او اعتراض می‌کند و حکم او را نمی‌پذیرد اما همواره می‌خواهد که جامعه اسلامی متحد بماند و دغدغه ایشان دوری از فرقه‌گرایی است و این درد امروزه جامعه اسلامی است که فرقه‌های مختلفی ظهور کردند و نکات بسیاری از زندگی آن حضرت ناگفته مانده است.

متاسفانه مردم بیشتر تقاضامند مطالب مصیبت‌بار هستند و حاضر به پرداخت هزینه بسیاری برای یک مجلس روضه و مصیبت‌خوانی هستند اما اگر به همین افراد بگوییم هزینه این مجلس را برای یک سخنرانی علمی از آن حضرت یا تشویق یک دانشجو که پایان‌نامه خود را در این امر انجام دهد از این کار روی می‌گردانند.

برخی بر این باورند که برخی از روحانیون نسبت به تشریح ابعاد علمی و اجتماعی زندگی ائمه و به ویژه حضرت زهرا (س) دغدغه کمتری دارند نظر شما چیست؟

قطعا ما نمی‌توانیم صرفا به ادعای افراد بدون بررسی و تحقیق استناد کنیم. هر کسی که روپوش سفید بیوشد پزشک نیست بلکه یک پزشک به غیر از آن مدرک رسمی که باید ارائه دهد باید توانایی درمان داشته باشد و ما باید به تجربه ببینیم که این فرد علاوه بر مدرک، تعهدی نسبت به بیمارانش دارد و همانگونه که ما پزشکان را می‌آزماییم بعد به آنها اعتماد می‌کنیم باید در خصوص روحانیون نیز چنین دیدگاهی را داشته باشیم چرا که ملبس بودن به لباس روحانیت و ادعای دین داشتن ملاک روحانی بودن نیست.

ادعاهای بزرگ داشتن کارساز نیست چرا که معمولا کسانی که ادعاهای بزرگتری دارند معمولا دست‌شان خالی است و ادعاهای بزرگ از ضعف‌ها ناشی می‌شود. پس آن کس که لباس روحانیت و ادعای روحانی بودن دارد را باید به نشانه‌هایی چون اخلاقی بودن افعال و عمل به گفته‌ها بیازمایید چرا که عقل حجت خداست و هر کس عقل و درک عقلانی را محکوم کند را نباید پذیرفت.

در انتخاب روحانیون برای دعوت در مراسم مذهبی نباید تنها معیار اشک گرفتن و سوزناک بودن مرثیه خوانی معیار مهمی باشد چرا که تعقل‌گرایی و پربار بودن مطالب عقلانی و به تصویر کشیدن چهره واقعی دین و ائمه اطهار باید ویژگی مهمی برای دعوت یک روحانی به جلسات باشد و متاسفانه منطق روسای هیئات مذهبی این است که چهره‌های کشوری و اشک گرفتن یا شلوغ شدن مراسم به خاطر نام روحانی است که به شدت این امر غلط است و باید یادگیری مردم و بهره‌بردن از دانش واقعی یک روحانی مطرح باشد و در مورد حضرت زهرا (س) هم در جلسات باید زوایای اخلاقی، اعتقادی، سیاسی، باورها و رفتارهای اجتماعی ایشان بیش از پیش مطرح شود که متاسفانه تا به حال کمتر این موارد مورد نظر روحانیون بوده است.

با توجه به تحولات جهانی و روند چندالگویی، آیا نباید زنان جامعه ما الگویی مناسب فرهنگ ایرانی اسلامی داشته باشند؟

قطعا نژاد، آب و هوای منطقه‌ای، زمان، زبان، تغییرات زمانه و عادات و رسوم تفاوت‌هایی ایجاد می‌کند. اما منظور از پیروی و الگوگیری در ظواهر نیست. منظور ما از الگوگیری از حضرت زهرا(س) که قرن‌ها قبل می‌زیسته‌اند این نیست که دقیقا غذایی که ایشان درست می‌کردند یا لباسی که ایشان می‌پوشیدند یا دیگر مسائل آن زمان را اجرا کنیم. منظور ما این است که از اندیشه و بنیان‌های فکری ایشان پیروی کنیم در پیروی از اندیشه، ما می‌توانیم حتی از مردان و زنان هزاران سال پیش پیروی کنیم.

اندیشه والای حضرت زهرا(س) زمانی و مکانی نیست و اجرا کردن آنها در زندگی زنان می‌تواند زندگی زن امروز را با تحولات و پیشرفت‌های شگرفی روبه رو کند.

فکر می‌کنید نگاه جامعه ما به زنان فعال در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نگاهی واقعی است و آیا جامعه ما اجازه حضور آنها را به معنای واقعی داده است؟

موضوعی که بنده در عرصه‌های اجتماعی با آن به شدت مخالفم محدود کردن آدم‌ها به دلیل جنسیت است. این حالت مانند نژادپرستی است که سیاه یا سفید را از هم متمایز می‌دانند یا مثل تفاوت به اقوام یا ادیان است که متمایز کردن یا برتری دادن یک قوم یا جنس یا دسته و قشر بر دیگری به شدت امر نکوهیده‌ای است. گاهی در انتخابات مختلف در کشور دیده می‌شود برخی ملاک‌ها مطرح می‌شود که اصلا برای انتخاب یک انسان فعال اجتماعی پسندیده نیست و این امر منجر می‌شود که برخی افرادی به سمت‌هایی دست یابند که فراتر از توانایی‌هایشان است. مردم باید در انتخاب‌های خود مسائل کوچکی مانند زن یا مرد بودن، همشهری بودن، ملبس به لباس خاص بودن را نادیده بگیرند و تنها به شایستگی‌های افراد توجه کنند.

باید در مورد زنان هم مثل دیگر اقشار جامعه قضاوت و داوری شود، به نظر من مدیریت یک زن با یک مرد هیچ تفاوتی ندارد و اینکه باید زنان چیزی اضافه بر مردان رعایت کنند اصلا درست نیست و هیچ تفاوتی بین مدیران زن و مرد نیست و هر دو باید حافظ منابع کشور، کاردان و کاربلد باشند و باید در مورد خانم‌ها بگویم پیامبر در زمان خودش چهار مسجد را ویژه بانوان تعیین کردند و امام جماعت زن برای آن انتخاب کرد یعنی اعتماد پیامبر به زنان تا این اندازه بود که آنها را در حد امام جماعت و معتمد انتخاب می‌کردند اما موضوع مهم این است که زنان خود به توانایی‌های خود و همدیگر اعتماد ندارند که باید در راستای تغییر این نگرش حرکت کنند.

نگاه شما به عنوان یک فرد روحانی و استاد دانشگاه که با قشر جوان هم سروکار دارید و مطالعات بسیاری هم در حوزه دین داشته‌اید به حجاب چگونه است. در مورد اختیاری یا اجباری بودن حجاب چه دیدگاهی دارید؟

نظر شخصی من این است که در اصل دین، اعتقادات، باورها و احکام، اجبار در این موارد نه تنها مفید نیست بلکه زیان بخش است یعنی ما نمی‌توانیم کسی را وادار کنیم که خداپرست باشد. اگر شما یک لیوان آب را بدون خواسته فردی به دهان یک فرد نزدیک کنید و سعی کنید به او آب بخورانید با اینکه آب یک آشامیدنی گواراست اگر خوردن آن اجباری باشد قطعا افراد از نوشیدن آن ممانعت می‌کنند. دقیقا پیامبر اکرم در سوره احزاب می‌فرماید: " و داعیه الی الله " یعنی " دعوت کن به سوی خداوند" ما باید مردم را دعوت کنیم و این منطق شکل بگیرد که امر به معروف و نهی از منکر یعنی دعوت یعنی فراخوان. اگر این‌گونه مردم را به احکام اسلامی و حجاب دعوت کنیم نتیجه بخش است. ما باید به این نکته توجه کنیم که حجاب یک واجب الهی است ولی تنها واجب الهی نیست. رعایت اخلاق، راستگویی، بی‌آزاری و دیگر صفات پسندیده همگی از واجبات الهی و اخلاقی هستند ما نمی‌توانیم برای پیشرفت یک واجب چند واجب دیگر را فدا کنیم یا یک رفتار غیراخلاقی انجام دهیم به هر صورت عقیده من این است که تنها راه درونی کردن حجاب و انتخاب حجاب کامل توسط خود زنان این است که اجبار و قوه قهریه را از روی آن برداریم. برخوردهای انتظامی در این حوزه مفید نیست و همین امر موجب برخورد و واکنش خواهد بود مردم از اینکه به چیزی وادار شوند ناراحت می‌شوند آن وقت می‌شود همین وضعی که در محیط‌هایی حجاب برمی‌دارند و در فضای مجازی آن را منتشر می‌کنند و منظورشان این است که ما نپذیرفته‌ایم این اجبار و وادار شدن را، خداوند می‌فرماید: " لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی " وقتی که گمراهی از راه درست آشکار شود و مردم به مضرات آن واقف شوند قطعا خودشان موارد را رعایت می‌کنند.

مانند این است که همه به مضرات سیگار یا نبستن کمربند ایمنی واقف شدند و پس از وقوف به همه زوایای آن به آن معتقد شدند. در مورد زنان هم باید گفت مهم‌ترین اصل برای هر انسانی این است که نقش‌های خانوادگی، اجتماعی و دینی خود را به نحو احسن اجرا کنند و زنان بکوشند بهترین دختر، بهترین همسر، بهترین مادر و بهترین مادرشوهر و البته بهترین شهروند باشند و در آخر بهترین زن مسلمان باشند برای دین اسلام.

گفتگو از: شهین اصلانی، خبرنگار سرویس جامعه ایمن